

Lausunto

31.01.2025

Asia: VN/32825/2024

## **Hallituksen esitys eduskunnalle opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalan virastouudistusta koskevaksi lainsäädännöksi**

### Lausunnonantajan lausunto

#### **Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään**

Uudistuksen laajempänä tavoitteena on sinänsä kannatettava ajatus sivistyshallinnon vaikuttavuuden vahvistamisesta.

Varhaiskasvatuksen opettajille ja erityisopettajille Saavutettavuuskirjasto Celia maksuttomat kirjat ovat olleet yksi tärkeä oppimateriaali tehostetun ja erityisen tuen toteutuksessa. Kyseessä on saavutettavista oppimateriaaleista sekä varhaiskasvatusta ja esiopetusta käyvien lasten lukemisen ja oppimisen vaikeuksien ehkäisystä.

Saavutettavuuskirjaston Celia onkin näin osaltaan tukenut nykyisen hallitusohjelman tavoitetta selkeyttää oppimisen tukea ja yhtenäistää oppimisen tuen jatkumoa varhaiskasvatuksesta toiselle asteelle ja siirtää tuen painopistettä varhaiseen ja oikea-aikaiseen tukemiseen.

Esityksen mukaan Saavutettavuuskirjasto Celia ja Varastokirjasto yhdistettäisiin Kansallisarkistoon vuoden 2026 alusta. VOL ei tällaisenaan kannata esitystä.

Saavutettavuuskirjasto Celia yhdistyminen Kansallisarkistoon on haastava ja herättää huolta. Virastojen perustehtävät ja kohderyhmät eroavat toisistaan merkittävästi. Kansallisarkisto säilyttää ja tuo käytettäväksi muun muassa tutkijoille kulttuuriperintöön kuuluvia asiakirjoja. Celia puolestaan tuottaa muun muassa varhaiskasvatukseen ja esiopetukseen ja muuhun koulutusjärjestelmään oppimateriaaleja saavutettavassa muodossa niille lapsille, joilla on lukemisen esteitä.

Katsomme, että lukemisesteisten henkilöiden kirjastopalveluiden ja saavutettavan julkaisemisen asiantuntijatehtävät täytyy olla osa lakia lukemisesteisten kirjastopalveluista ja niitä pitäisi jatkossakin tarjota nimellä Saavutettavuuskirjasto Celia. Näin varmistettaisiin palvelujen löydettävyys.

Lakiin Kansalliskirjastosta tulee lisätä kohta, jossa on Saavutettavuuskirjasto Celia-niminen toimintayksikkö. Samalla lakiin tulee koota Celian toimialaan kuuluvat tehtävät.

### Sivistykselliset oikeudet

Esitys ei riittävällä tasolla varmista vähemmistöjen sivistyksellisten perusoikeuksien toteutumista. Lakiehdotuksiin sisältyvät muotoilut Kansallisarkiston tehtävistä eivät sisällä selkeästi samaa tavoitetta, joka on muotoiltu nykyiseen lakiin Saavutettavuuskirjasto Celiasta (1 §): ”Kirjasto edistää aktiivista lukemista, monipuolisia lukutaitoja ja jatkuvaa oppimista tarjoamalla pääsyn saavutettavaan kirjastoaineistoon ja oppimateriaaliin. Vastaavaa kuvausta ei ole ehdotuksessa laissa Kansallisarkistosta tai laissa lukemisesteisten kirjastopalveluista. Katsomme, että kuvaus pitäisi sisällyttää lakiin.

Esityksen yhteiskunnallisen vaikuttavuuden arvioinnista puuttuu arvio haavoittuvassa asemassa olevien ihmisten, esimerkiksi vammaisten lasten, asemaan. Tämä tulee sisällyttää arvioon.

Hallituksen esityksessä esitetään luovuttavaksi henkilöstön tutkintoa koskevista kelpoisuusvaatimuksista, lukuun ottamatta virastojen pääjohtajia ja heidän suoria alaisiaan. VOL suhtautuu kriittisesti kelpoisuusvaatimuksista luopumiseen. Julkisen hallinnon keskeisiä laatukriteereitä ovat kelpoisuusehdot, joissa on asiantuntija- ja esihenkilötehtävissä edellytetty korkeakoulututkintoa. Samalla poistuisivat tutkinnolla osoitettavat kielitaitovaatimukset. Toteutuessaan päätös olisi merkittävä, jonka vaikutuksia on perusteltua seurata ja arvioida.

Pakanen Anitta  
Varhaiskasvatuksen Opettajien Liitto